

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ.....	6
1.1. Поняття, місце і роль міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу в економіці України.....	6
1.2. Нормативно-правова база регулювання міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу України.....	15
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ»...	20
2.1. Аналіз господарської та фінансово-економічної діяльності ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ»	20
2.2. Аналіз ефективності міжнародної економічної діяльності ТОВ "АГРО-ЖИТТЯ".....	33
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ».....	39
3.1. Напрями підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ»	40
3.2. Прогнозна оцінка ефективності запропонованих заходів для ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ»	45
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	51
ДОДАТКИ	56

ВСТУП

Актуальність теми обумовлена тим, що розвиток сектору малого підприємництва є стратегічною потребою підвищення економічної, політичної, соціальної стабільності України. Мале підприємництво сприяє підвищенню бази оподаткування для державного та місцевого бюджетів, зниженню рівня безробіття тощо.

Як свідчить досвід закордонних країн, сьогодні малий бізнес відіграє важливе місце у розвитку як національної, так і світової економіки загалом. Розвиток малого підприємництва впливає на прискорення науково-технічного прогресу, створення додаткових робочих місць, насиченості ринку якісними товарами та послугами.

За впливом на національну економіку малий бізнес можна вважати одним із головних чинників зниження соціальної напруги між владою і найбільш уразливими прошарками населення, відтворення середнього класу та становлення соціальної структури суспільства в ринкових умовах.

Мале підприємництво володіє підвищеною інноваційною активністю, ініціативністю, більшою свободою маневру, меншою бюрократизацією або повною її відсутністю, швидким упровадженням у виробництво нових розробок, гнучкістю реакції на зміну кон'юнктури ринку. Воно має переваги у тих галузях, попит на продукт яких досить обмежений, постійний та одноманітний.

Також до переваг малого бізнесу можна віднести його низьку капіталомісткість, що полегшує доступність для різних груп населення, значну кількість малих підприємств, що дає можливість налагодити виробництво різних товарів і послуг в короткий строк, мобільність на ринку та у сфері технологій, відсутність бюрократизму в управлінні, можливість швидко наймати додаткову робочу силу, мінімальний негативний вплив на довкілля.

Дослідженню проблемних питань функціонування малого бізнесу, його особливостей в міжнародній економічній діяльності присвячені праці багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців. Зокрема, ці питання вивчали такі дослідники, як А. В. Бегун [1], В. В. Бобиль [2], З. С. Варналій [4], І. В. Корогод [8], А. А. Левшук [10], Г. В. Михайлів [13], В. Є. Сафонова [22], Н. Сирополіс [23], Г. О. Талан [26] та ін. Проте слід відзначити, що проблема розвитку міжнародної економічної діяльності малих підприємств на сьогодні не отримала належного висвітлення у науковій літературі.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу України на прикладі ТОВ «Агро-Життя» та розроблення напрямів підвищення його ефективності.

Завданнями випускної кваліфікаційної роботи є:

- визначити поняття, місце і роль міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу в економіці України;
- розглянути нормативно-правову базу регулювання міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу України;
- проаналізувати господарську та фінансово-економічну діяльність ТОВ «Агро-Життя»;
- проаналізувати ефективності міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-життя»;
- запропонувати напрями підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-Життя»;
- дати прогнозну оцінку ефективності запропонованих заходів для ТОВ «Агро-Життя».

Об'єктом дослідження є процеси функціонування підприємств малого бізнесу в міжнародних економічних відносинах.

Предметом дослідження є теоретичні питання та практичні аспекти особливостей функціонування підприємств малого бізнесу в міжнародних економічних відносинах.

Методи дослідження. У випускній кваліфікаційній роботі були використані наступні методи:

- метод узагальнення, історичний, логічний метод – при вивченні поняття, місця та ролі малих підприємств в економіці України;
- системного аналізу, правовий метод – при дослідженні нормативно-правової бази регулювання міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу;
- методи фінансового аналізу, графічний метод – при оцінюванні фінансово-економічної діяльності підприємства;
- методи аналізу та синтезу, статистичного аналізу – при дослідженні міжнародної економічної діяльності підприємства;
- метод прогнозування, планування, економічного моделювання, – для оцінки ефективності запропонованих заходів підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності підприємства малого бізнесу.

Науково-практична новизна отриманих результатів полягає в тому, що розроблені рекомендації щодо підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-Життя», зокрема відкриття представництва в Німеччині сприятимуть розширенню ринків збуту компанії на міжнародному рівні. Також практичну значущість для ТОВ «Агро-Життя» має запропонована автором методика вибору країни-партнера.

Апробація роботи. Робота пройшла апробацію шляхом підготовки до друку та публікації статті *Луцик О.В. Вплив політики валютного регулювання на умови міжнародної торгівлі// Світова економіка: зб. наук. ст. студ. денної та заочн. форм навчання / відп. ред. Г.В. Дугінець – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2020. – Ч.2 – 64 с.*

Структура та обсяг роботи. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 60 сторінок. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел, що налічує 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

1.1. Поняття, місце і роль міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу в економіці України

Найчастіше підприємницькі форми розрізняють за критерієм розмірів (масштабів) господарюючих одиниць. Ідеться про виділення малого, середнього та великого корпоративного підприємництва. Значення малого та середнього бізнесу для національних економік країн світу є безсумнівним. Проте перш ніж розглянути його кількісні ознаки, доцільним є визначити, чим саме є малий та середній бізнес.

Визначення малого бізнесу можна сформулювати так: малий бізнес – це бізнес, в основу якого покладено підприємницьку діяльність невеликих суб'єктів господарювання, а саме приватних підприємців, малих підприємств, які формально не є учасниками об'єднань та відповідають економіко-правовим критеріям віднесення до малих форм ведення бізнесу конкретної країни [26, с. 11].

У науковій літературі існують різні підходи до визначення сутності поняття «мале підприємництво». Зокрема, З. С. Варналій вважає, що мале підприємництво є самостійною (за рахунок власних коштів) систематичною інноваційною діяльністю громадян-підприємців і малих підприємств на власний ризик з метою отримання підприємницького доходу [4, с. 23].

На думку Г. В. Козаченко, малий бізнес – це будь-яка діяльність малих підприємств та окремих громадян (фізичних осіб), що не суперечить закону та спрямована на отримання прибутку [цит. за 8, с. 60]. Як видно з цього визначення, основною ознакою є бажання отримання прибутку, досягнення соціального ефекту не ставиться за мету.

Під поняттям малий бізнес О. М. Стасюк розуміє «...самостійну, систематичну господарську діяльність малих підприємств будь-якої форми власності та громадян-підприємців (фізичних осіб), здійснюваної на власний ризик із метою отримання прибутку». Основна увага у цьому визначенні акцентована на тому, що це ризикова діяльність, спрямована на отримання прибутку, проте під такі ж ознаки підпадає і мале підприємництво [25, с. 12].

Відповідно до вимог норм Європейського Союзу, до малих підприємств відносяться підприємства з чисельністю працівників до 50 осіб та річним оборотом або річним балансом до 10 млн євро. Водночас повинна виконуватись умова щодо самостійності й незалежності підприємства. Проте в окремих країнах ЄС на практиці застосовуються національні критерії, які не завжди збігаються із загальноприйнятими в ЄС.

Так, в Італії використовують розподіл на мікропідприємства (до 20 чоловік) і малі підприємства (до 100 чоловік). У Великій Британії до малого бізнесу належать підприємства з кількістю працюючих не більше 250 осіб. В Німеччині малими є підприємства з чисельністю працюючих до 50 осіб з оборотом не більше 6,9 млн євро. В економіці Іспанії кількість працюючих на малих підприємствах не повинна перевищувати 50 осіб, а розмір активів за рік має становити 2,4 млн євро.

У США до малих належать підприємства, на яких працюють менше 500 працівників (для більшості виробничих і добувних галузей), водночас обсяг річної виручки має галузеву диференціацію: для галузі сільського господарства: вирощування тварин і риби: 750000 тис. дол., решта галузей сільського господарства від 5,5 млн дол. до 27,5 млн дол. в рік; гірничодобувної промисловості: від 7,5 млн дол. до 38,5 млн дол.; будівництво – до 36,5 млн дол.; торгівля – до 7,5 млн дол.; оренда нерухомості – до 27,5 млн дол. [30, с. 12].

Для України становлення та розвиток малого підприємництва має набагато більше значення, ніж для інших країн, зважаючи на особливу роль малого підприємництва в розв'язанні проблем надання реформаційним

процесам соціальної спрямованості, порівняно швидкий процес утворення нового покоління підприємців по всій території України, передусім у малих містах та сільських населених пунктах.

У малого підприємства обмежені можливості в отриманні необхідної інформації, воно більшою мірою залежить від постійного підживлення інвестиціями ззовні. Воно не таке стійке, як корпоративне. Наприклад, у США 65% фірм з кількістю зайнятих до 20 осіб зникають у перші чотири роки свого існування (за цей же час банкрутують лише 37% компаній з числом зайнятих понад 500 осіб); майже кожне четверте мале підприємство зазнає краху на першому році діяльності.

Малі підприємства створюють багато нових робочих місць, але рівень соціальної захищеності їхніх працівників нижчий порівняно із зайнятими у великих компаніях [30, с. 15].

Малий бізнес, як правило, включає в себе підприємства усіх галузей національної економіки від виробництва до послуг. Внесок малого бізнесу у сукупну продуктивність факторів виробництва національної економіки, створення додаткових робочих місць і поширення соціальної рівності відбувається в силу вибору його технологій.

Спрощено місце малого та середнього бізнесу в національній економіці країни представлено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Місце малого бізнесу у спрощеній моделі національної економіки країни

[26, с. 12]

Правовий статус сектору	Форма власності	Розмір підприємств	Формалізація системи управління
Офіційний сектор	Приватна	Мікропідприємства	Примітивна
		Малі підприємства	Примітивна Передова
	Державна	Малі підприємства	Передова
Тіньовий сектор	Приватна	Мікропідприємства	Рудиментарна
		Малі підприємства	Рудиментарна

Як бачимо з табл. 1.1., малий бізнес може бути притаманний як приватній, так і державній формі власності. При цьому за умови приватної форми власності таким підприємствам властива примітивна система управління. Також доцільно зауважити, що саме на частку мікро- та малих підприємств припадає частка тіньового сектору багатьох країн світу.

Підприємства малих форм ведення бізнесу відіграють важливу роль у збереженні соціальної спрямованості економічної політики всіх країн світу. Так, метою підтримки підприємств малого бізнесу в будь-якій країні є, по-перше, скорочення прихованого безробіття та зменшення зайнятості у тіньовому секторі економіки, а по-друге, – формування системи мотивації та особистої відповідальності за кінцевий результат господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Частка малого бізнесу у національних економіках країн світу займає вагомe місце. Так, наприклад, у Німеччині частка малого бізнесу у ВВП країни становить понад 55%, а у Кореї – понад 72%. Значно меншими є показники в Україні. Лише 10% ВВП становить частка малого бізнесу (представлені цифри не враховують тіньовий сектор економіки, який за різними оцінками в Україні є значним).

Очевидним є також і те, що темпи розвитку малих форм ведення бізнесу визначають темпи зростання національної економіки в цілому. Основними характеристиками малого бізнесу є: функціонування на локальному ринку; швидке реагування на зміни ринкової кон'юнктури; безпосередній взаємозв'язок зі споживачем; вузька спеціалізація; можливість почати бізнес з малим початковим капіталом; висока сприйнятливність до інновацій; втягнення широких мас населення в активну підприємницьку діяльність.

В економічній літературі, як правило, наводяться такі переваги розвитку малого бізнесу для національної економіки [26, с. 18-20]:

- створення додаткових робочих місць – щорічно більша частина робочих місць створюється за рахунок малих форм ведення бізнесу. Така

перевага має особливе значення в кризовий період, а також у депресивних зонах, адже розвиток малого бізнесу сприяє ослабленню соціальної напруженості в суспільстві;

- ефективність – малий бізнес відрізняються високою ефективністю капіталовкладень (наприклад, ефективність капіталовкладень у підприємствах малого бізнесу США у 9 разів перевищує цей показник у великих підприємств);

- прибутковість – статистика підтверджує той факт, що з кожного вкладеного долару США або євро у малий бізнес, його інвестори отримують більше доходів, ніж інвестори великих підприємств. Саме тому, навіть в умовах економічної кризи в окремих країнах суб'єкти малого бізнесу залишався прибутковим;

- особливе ставлення до праці – як правило, малим формам господарювання притаманна більш творча атмосфера, що зумовлено зацікавленістю та активністю як власників, так і найманих працівників;

- велика конкурентоспроможність, що є наслідком економії на масштабах за рахунок менших витрат, відсутності зайвого бюрократичного апарату, зниження накладних витрат, а також здатністю швидко реагувати на зміни як на внутрішніх, так і зовнішніх чинників;

- мобільність зумовлена тим, що малі і форми господарювання швидше реагують на зміни, а також легше проникають у незаповнені ринкові ніші;

- глибока спеціалізація та затребуваність – підприємства малого бізнесу, як правило, виробляють або реалізують затребуваний товар, задовольняють потреби як у затребуваних, так і дефіцитних послугах, виготовляють продукцію або виконують послугу на вимогу замовника;

- інноваційна діяльність – підприємці завжди намагаються бути індивідуальними, що часто призводить до появи інноваційних технологій в малому бізнесі.

Очевидним є те, що підтримка малого бізнесу має бути пріоритетним напрямом економічної політики будь-якої розвиненої держави, адже малий бізнес має значно більше переваг, багато в чому зумовлених його характеристиками, порівняно з наявними недоліками.

У Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» зазначено, що: «зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, заснована на взаємовідносинах як на території України, так і за її межами» [18].

Отже, зовнішньоекономічна діяльність обмежується суто виробничими та комерційними відносинами, в той час як міжнародна економічна діяльність охоплює і виробничо-комерційну діяльність, і сферу її регулювання.

Міжнародна економічна діяльність – це:

- сукупність економічних відносин між національними та іноземними суб'єктами господарювання у торговельній, інвестиційній, інноваційній, валютно-кредитній та фінансовій сферах, регулювання яких здійснюється в рамках національного законодавства та укладених міждержавних угод;
- система дій і рішень, пов'язаних з формуванням, розвитком та реалізацією конкурентних переваг країни як суб'єкта світогосподарських зв'язків;
- сфера реалізації державної зовнішньоекономічної стратегії [14, с. 8].

Присутність підприємств малого бізнесу на зовнішніх ринках є невисокою. На цей сектор у 2015–2017 роках припадало 8% загального обсягу українського експорту, а в 2018 році показник скоротився до 6%, причому половина обсягу припадає на середні за розміром підприємства (рис. 1.1, рис. 1.2) [31, с. 30].

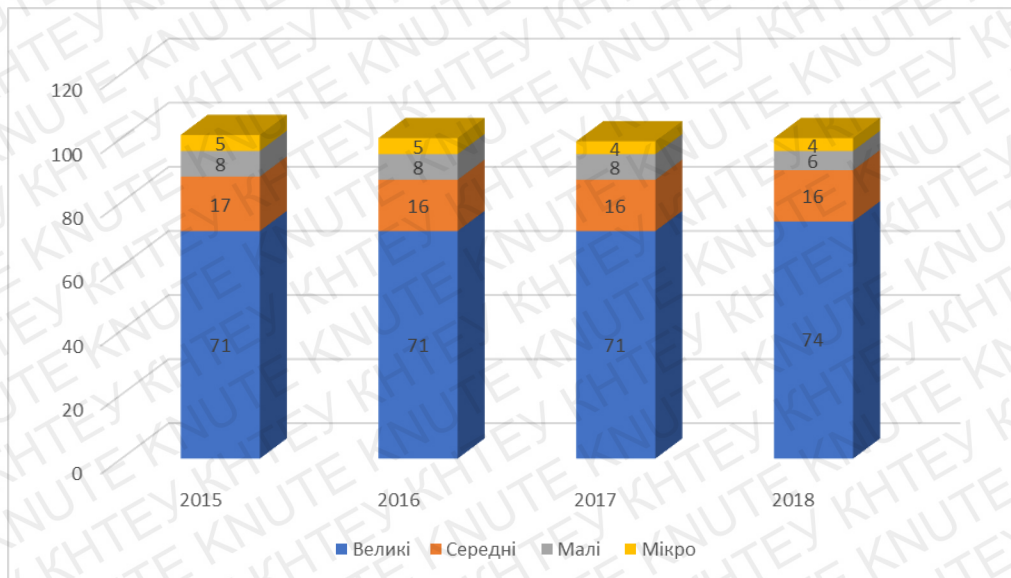

Рис. 1.1. Частка експорту підприємств малого бізнесу на зовнішніх ринках протягом 2015-2018 рр., %

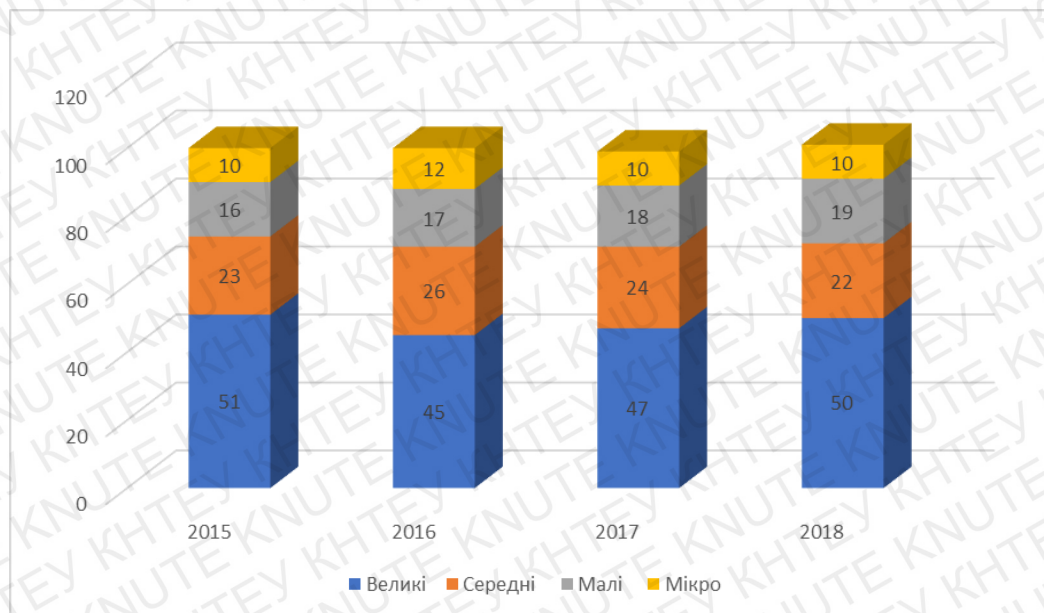

Рис. 1.2. Частка імпорту підприємств малого бізнесу на зовнішніх ринках протягом 2015-2018 рр., %

Якщо відокремити галузі, які не експортують товари (житлово-комунальне господарство, транспорт та інші послуги), порівняння буде не на користь підприємств малого бізнесу, домінують середні підприємства (рис. 1.3) [31, с. 30].

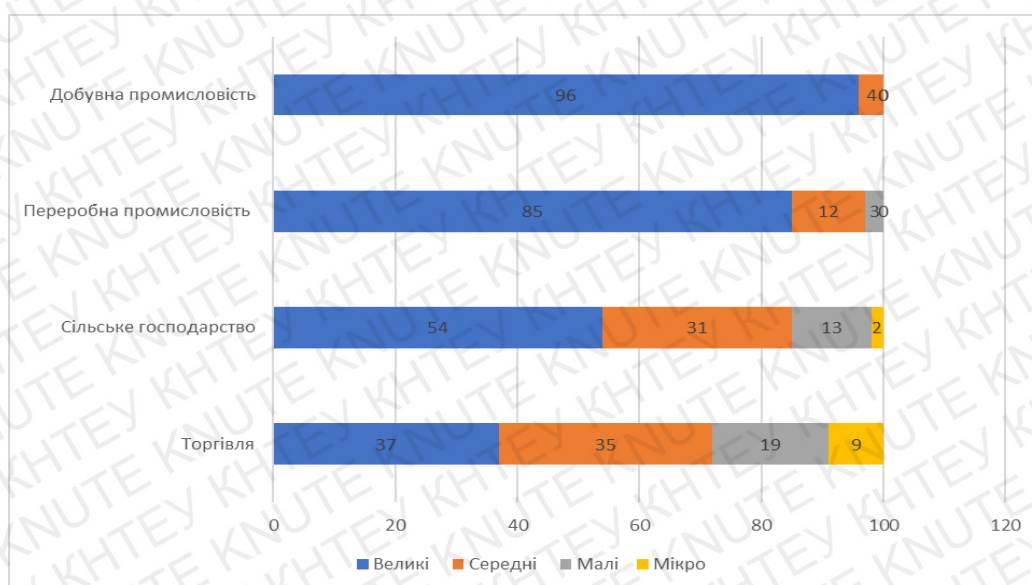

Рис. 1.3. Структура експорту за галузями в 2018 році, %

Отже, малі підприємства здебільшого представлені в галузі торгівлі – 19% та сільському господарстві – 13%.

За даними рейтингу Doing Business, що розраховується Світовим банком, в 2019 році Україна посідала 74-те місце у світі за складністю ведення ЗЕД, отримавши 80 балів зі 100. Одним з чинників є витрати на пошук покупців та сертифікацію продукції, які є фіксованими та навряд зможуть окупитися при невеликих угодах [31, с. 31].

Головними перешкодами для подальшого розвитку міжнародної економічної діяльності підприємств України є регуляторний тиск, корупція та недостатній рівень попиту на товари та послуги.

Також слід виділити такі проблеми, що стримують розвиток міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу [31, с. 6]:

– за рахунок економії масштабу ефективність малих підприємств менша, ніж великих (у тих секторах, де представлені обидві категорії). Наприклад, це відображається у рівні зарплат та прибутковості. Як мінімум, держава має зменшити трансакційні витрати у випадках, коли вони спричинені регулюванням;

– одним із джерел попиту могли б стати зовнішні ринки, але частка малого бізнесу в експорті товарів удвічі менша за частку сектору у ВВП. Реальна причина вбачається в тому, що в Україні висока вартість ведення зовнішньоекономічної діяльності — 74-те місце у світі, що зменшує активність малих підприємств в експортних операціях. Ця проблема може бути частково розв’язана шляхом вдосконалення та оптимізації державного регулювання експорту. Також підприємства малого бізнесу не експортують через відсутність партнерів та незнання ринків, в чому держава могла б надавати допомогу.

– стримуючим фактором розвитку підприємств малого бізнесу є низький рівень їх інноваційності. Інновації та інноваційна діяльність притаманна великим підприємствам промислових та високотехнологічних секторів до яких в меншій мірі належать підприємствам малого бізнесу;

– брак фінансових ресурсів.

Отже, усунення цих стримуючих факторів на державному рівні сприятиме розвитку міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу в Україні.

1.2. Нормативно-правова база регулювання міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу України

Відносини, пов'язані з розвитком підприємництва в Україні та здійсненням міжнародної економічної діяльності, базуються на Конституції України та регулюються законодавчими й нормативно-правовими актами за різними аспектами формування і ведення видів діяльності.

В Україні у процесі розвитку підприємництва змінювались і критерії віднесення підприємств до великих, середніх чи малих. Вперше в Україні поняття «мале підприємство» на законодавчому рівні було введено в 1991 році Законом України «Про підприємства в Україні», який втратив чинність зі вступом у силу Господарського кодексу України. Натомість Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV малими підприємствами визначав підприємства, у яких за звітний (фінансовий) рік середньооблікова чисельність робітників не перевищувала 50 чоловік, а річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує 10 млн євро [7].

Законом України «Про розвиток і державну підтримку малого і середнього бізнесу в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI внесені зміни до ГКУ і було введено нове поняття «суб'єкт мікро підприємництва», до якого належали фізичні особи-підприємці та юридичні особи, з середньообліковою чисельністю працюючих за звітний період до 10 осіб і обсягом річного доходу до 2 млн євро [17].

Тобто, критеріями для віднесення підприємства до малого була чисельність працівників та обсяг доходу від реалізації продукції. Проте з 01.01.2018 р. вступив у силу Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 05.10.2017 № 2164-29, яким визначено критерії визнання «мікропідприємство», «мале підприємство», «середнє підприємство», «велике підприємство» (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація підприємств в Україні [7; 16]

Тип підприємства	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»			Господарський кодекс України	
	Балансова вартість активів	Чистий дохід від реалізації продукції	Середня кількість працівників	Річний дохід від будь-якої діяльності	Середня кількість працівників за звітний період (календарний рік)
Мікро-підприємства	до 350 тис. євро	до 700 тис. євро	до 10 осіб	до 2 млн євро	до 10 осіб
Малі підприємства	До 4 млн євро	до 8 млн євро	до 50 осіб	до 10 млн євро	до 50 осіб
Середні підприємства	до 20 млн євро	до 40 млн євро	до 250 осіб	від 10 до 50 млн євро	від 51 до 250 осіб
Великі підприємства	понад 20 млн євро	понад 40 млн євро	понад 250 осіб	понад 50 млн євро	понад 250 осіб

Питання оподаткування діяльності малих підприємств регулюються Податковим кодексом України від 02.12.2010 № 2755-VI [15], відповідно до якого передбачається два шляхи ведення своєї діяльності в контексті сплати податків: за загальною системою оподаткування та спрощеною.

Система регулювання міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу України є багаторівневою і поділяється на наступні класифікаційні групи органів [11, с. 26]:

- загальнодержавні – Верховна рада, Президент, Кабінет Міністрів;
- координаційні – Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство фінансів, Державна фіскальна служба, Національний банк України, Державний комітет стандартизації, Державна служба інтелектуальної власності;
- галузеві – міністерства і відомства окремих галузей економіки;
- територіальні – регіональні, місцеві органи влади;
- спеціалізовані функціональні установи;
- недержавні органи управління економікою, які діють на основі статутних документів.

Регулювання міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу України здійснюється нормативно-законодавчими актами, актами тарифного і нетарифного регулювання, рішеннями державних органів влади, відповідно до їх повноважень, договорів, які укладаються між підприємствами-суб'єктами ЗЕД.

Основою державного регулювання міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу є Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність». Крім того, в окремих сферах економіки регулюючу роль відіграють інші закони, наприклад, закони «Про міжнародні договори України», «Про захист іноземних інвестицій в Україні», «Про режим іноземного інвестування», «Про міжнародний комерційний арбітраж» тощо.

Проаналізуємо нормативно-правове регулювання міжнародної економічної діяльності, результати якого відобразимо в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Нормативно-правове регулювання міжнародної економічної діяльності в Україні [12], [15], [18], [19], [20], [21], [32], [33], [34], [35].

№ з/п	Назва документа, дата прийняття та номер	Основні положення, що регламентує документ
1	2	3
1	Податковий Кодекс України [15]	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію органів контролю, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.
2	Митний Кодекс України [12]	Визначає засади організації та здійснення митної справи в Україні, регулює економічні, організаційні, правові, кадрові та соціальні аспекти діяльності митної служби України. Кодекс спрямований на забезпечення захисту економічних інтересів України, створення сприятливих умов для розвитку її економіки, захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності та громадян, а також забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи.
3	Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991	Визначає правові, економічні та організаційні засади ЗЕД: об'єкти, суб'єкти та інші поняття ЗЕД. Встановлює цілі, принципи та засоби регулювання ЗЕД та визначає органи правового регулювання. Регламентує економічні відносини з

	№ 959-XII [18]	іншими державами та міжнародними міжурядовими організаціями. Визначає захист прав держави та суб'єктів ЗЕД і їх відповідальність. Регламентує порядок розгляду спорів, що виникають в процесі ЗЕД.
4	Закон України «Про Митний тариф України» від 19.09.2013 № 584-VII [19]	Систематизує згідно з Українською класифікацією товарів ЗЕД перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України (товарною номенклатурою Митного тарифу України є Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), яка базується на Гармонізованій системі опису та кодування товарів).
5	Закон України «Про підприємництво» від 07.02.1991 № 698-XII [20]	Визначає загальні правові, економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності (підприємництва) громадянами та юридичними особами на території України, встановлює гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки.
6	Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР [21]	Регулює відносини у сфері страхування і спрямований на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій та фізичних осіб.
7	Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 № 1906-IV [32]	Встановлює порядок укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України з метою належного забезпечення національних інтересів, здійснення цілей, завдань і принципів зовнішньої політики України, закріплених у Конституції України та законодавстві України.
8	Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.1991 № 1540-XII [33]	Визначає особливості захисту іноземних інвестицій на Україні
9	Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96-ВР [34]	Визначає особливості режиму іноземного інвестування на території України, виходячи з цілей, принципів і положень законодавства України
10	Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 24.02.1994 № 4002-XII [35]	Закон виходить з визнання корисності арбітражу (третейського суду) як методу, що широко застосовується для вирішення спорів, які виникають у сфері міжнародної торгівлі, і необхідності комплексного врегулювання міжнародного комерційного арбітражу в законодавчому порядку

Як видно з табл. 1.5, до основних законодавчих актів України, що регулюють міжнародну економічну діяльність підприємств, належать документи, які визначають не тільки економічні особливості

зовнішньоекономічної діяльності, а й основні напрямки розвитку держави, адміністративне регулювання.

Таким чином, основними законодавчими актами, які регулюють міжнародну економічну діяльність підприємств малого підприємництва в Україні є Господарський кодекс України і Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні». Питання оподаткування малого бізнесу регулюються Податковим кодексом України. Слід наголосити, що нормативно-правової бази регулювання міжнародної економічної діяльності підприємств саме підприємств малого бізнесу окремо не виділено. Вище перераховані нормативно-правові акти, зокрема Митний кодекс України, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Закон України «Про міжнародні договори України», «Про захист іноземних інвестицій в Україні», «Про режим іноземного інвестування», «Про міжнародний комерційний арбітраж» тощо регулюють міжнародну економічну діяльність великих, середніх, малих та мікропідприємств.

Аналіз міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу свідчить про те, що присутність підприємств малого бізнесу на зовнішніх ринках є невисокою. У 2015–2017 роках на малі підприємства припадало 8% загального обсягу українського експорту, а в 2018 році показник скоротився до 6%. Розвиток міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу стримують такі фактори: економія масштабу ефективності малих підприємств менша, ніж великих; частка малого бізнесу в експорті товарів удвічі менша за частку сектору у ВВП; низький рівень інноваційності підприємств малого бізнесу та брак фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «АГРО- ЖИТТЯ»

2.1. Аналіз господарської та фінансово-економічної діяльності ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ»

ТОВ «Агро-Життя» займається реалізацією засобів захисту рослин, посівного матеріалу та добрива для сільськогосподарських виробників. ТОВ «Агро-Життя» постачає та організовує продаж засобів захисту рослин, посівного матеріалу, усіх видів добрив.

Юридична адреса підприємства: 37500, Полтавська обл., м. Лубни, вул. Івана Франка, 1.

Головна мета ТОВ «Агро-Життя» – донести до вітчизняних аграрних виробників продукцію, яка відповідає найвищим світовим стандартам: посівний матеріал провідних компаній-виробників, науково обґрунтовані комплексні засоби захисту рослин, найкращі добрива, гербіциди, протруйники, ад'юванти, фунгіциди, інсектициди тощо.

Завдяки співробітництву з провідними вітчизняними науковими установами, виробничими підприємствами агропромислового комплексу, хімії та біотехнології, а також спеціалізованими періодичними виданнями у сфері агробізнесу, компанія ТОВ «Агро-Життя» на сьогодні пропонує новітні технології захисту та живлення рослин із застосуванням:

- хелатних мікродобрив, стимуляторів та регуляторів росту;
- мікробних та ферментних біопрепаратів (біоактиватори росту, біоінокулянти, біокомплекси, біофунгіциди, біоінсектициди, біоприлиплювачі, біодеструктори стерні);
- вологозберігаючих препаратів;

- мінеральних добрив (селітра аміачна, карбамід, карбамідно-аміачна суміш, аміачна вода, сульфат амонію, суперфосфат, нітроамофос, кальцієва селітра);
- засобів захисту рослин.

Асортимент товарів ТОВ «Агро-Життя» утворюють лише сертифіковані продукти, що є гарантом їх якості та запорукою надійного та сталого ефекту після використання. ТОВ «Агро-Життя» пропонує клієнтам найширший спектр гербіцидів, фунгіцидів, інсектицидів, родентицидів, фумігантів, десикантів, протруйників та регуляторів росту з яких формуються ефективні системи захисту сільськогосподарських культур.

Широкий асортимент, висока якість продукції, своєчасність доставки, гнучкі комерційні пропозиції, індивідуальний підхід до кожного клієнта є головними принципами роботи.

Усе це дозволяє ТОВ «Агро-Життя» утримувати провідні позиції на ринку засобів захисту рослин в Україні. Розвинута складська мережа, представництва в усіх областях України, розуміння кон'юнктури ринку дають можливість своєчасно і в повному обсязі задовольняти потреби клієнтів.

ТОВ «Агро-Життя» співпрацює з великими компаніями Європи, але головними партнерами є: НФ Трейдинг Україна; ТОВ ТД Агроімпорт ЛТД; ТОВ Сингента Україна; ТОВ Байер Україна; ТОВ БАСФ Україна; ТОВ Дюпон Україна; ТОВ Монсанто; RAGT Siemens.

Завдяки тісній співпраці з компаніями на міжнародному ринку ТОВ «Агро-Життя» має достатньо широко-організовану зовнішньоекономічну діяльність, яка постійно розширює свої межі.

Організаційна структура управління підприємством представлена на рис. 2.1.

Важлива група товарів, які імпортує підприємство – мінеральні добрива. Код товару: 3105 20 10 00. Добрива мінеральні або хімічні із вмістом двох чи трьох поживних елементів:

- азоту, фосфору та калію; інші добрива;
- товари цієї групи у таблетках чи аналогічних формах або в упаковках масою брутто не більш як 10 кг: добрива мінеральні або хімічні із вмістом трьох поживних елементів: азоту, фосфору та калію: із вмістом азоту більш як 10 мас.% у перерахунку на сухий безводний продукт.

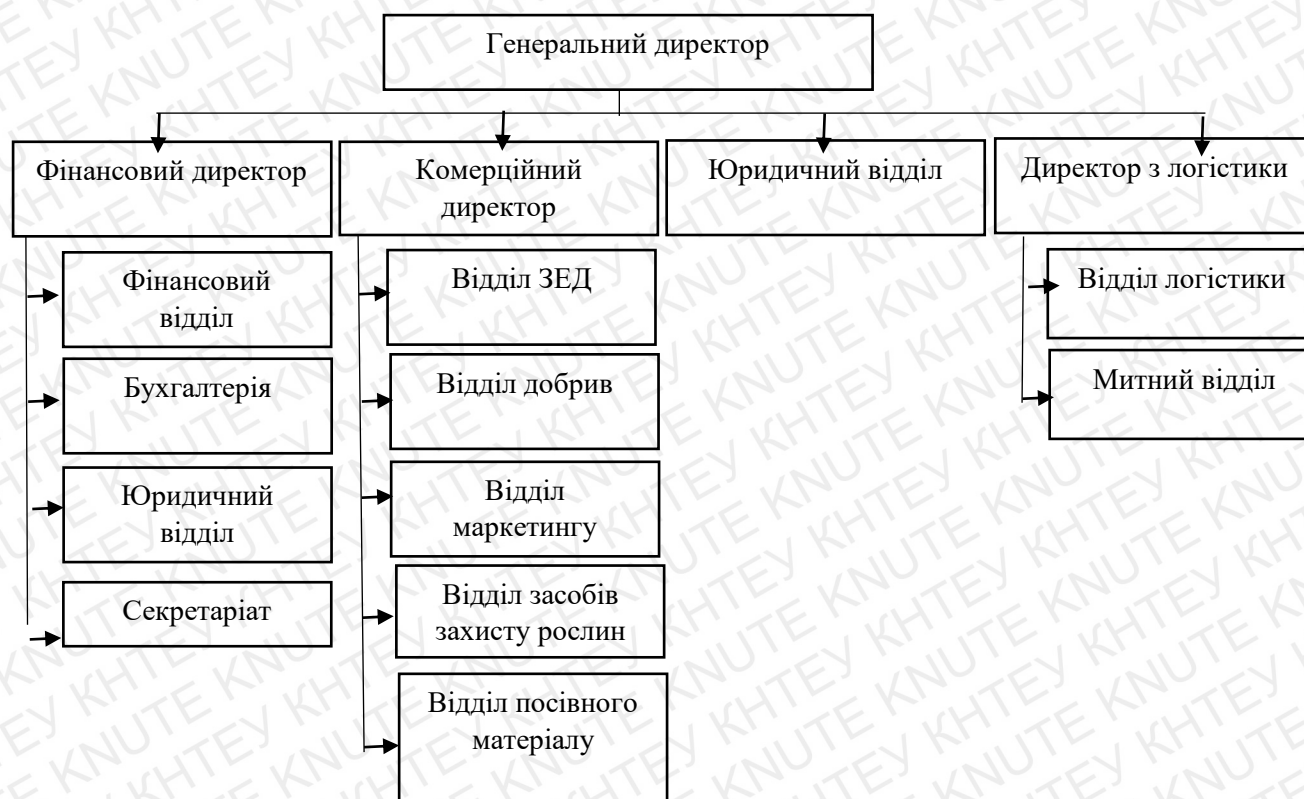

Рис. 2.1. Організаційна структура управління підприємством ТОВ «Агро-Життя» [авторська розробка]

Оцінимо майновий стан підприємства ТОВ «Агро-Життя». Спочатку проаналізуємо динаміку активів підприємства.

ТОВ «Агро-Життя» наділене основними засобами, а саме: майновим комплексом, в який входять вантажні та легкові автомобілі, трактори, зернозбиральні комбайни, культиватори, плуги, борони, оприскувачі, сівалки, розкидачі міндобрив, жатки, котки.

Ефективність використання основних фондів можна оцінити, використовуючи чотири групи показників:

- 1) показники екстенсивного використання основних фондів;
- 2) показники інтенсивного використання основних фондів;

- 3) показники інтегрального використання основних фондів;
 4) узагальнюючі показники використання основних фондів, які характеризують ремонтні аспекти використання основних фондів в цілому по підприємству.

Аналіз основних засобів ТОВ «Агро-Життя» за 2015–2019 рр. наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз основних засобів ТОВ «Агро-Життя» [авторська розробка]

№	Показник	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	Відхилення 2019/2015	
							Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	1478	1343	1200	1042	880	-598	-40
1.1.	Засоби, знос яких становить: (тис. грн)	1478	1343	1200	1042	880	-598	-40
	до 50 %;	857	795	711	678	613	-244	-28
	від 50 % до 75 %;	386	353	295	253	189	-197	-51
	більше 75 %	236	195	194	111	78	-157	-67
1.2.	Із загальної вартості основних засобів зі строком служби: (тис. грн)	1478	1343	1200	1042	880	-598	-40
	до 5 років;	278	265	237	235	207	-71	-26
	від 5 до 10 років;	612	587	554	535	516	-96	-16
	від 10 до 20 років;	152	148	132	118	95	-57	-38
	більше 20 років	436	343	277	154	62	-374	-86
2.	Знос основних засобів:							
	тис. грн	122	135	143	158	162	40	33
	% зносу	8	10	12	15	18	10	124

Як бачимо з табл. 2.1, у 2019 році порівняно з 2015 роком обсяг основних засобів скоротився на 40%. Спостерігається скорочення групи

основних засобів, знос яких становить до 50%, що вплинуло на зростання коефіцієнта зносу в 2019 році.

Амортизація здійснюється протягом строку експлуатації об'єкта, який самостійно встановлюється підприємством за визнання цього об'єкта активом (у разі зарахування на баланс), і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації.

У таблиці 2.2 представлено показники аналізу основних засобів підприємства ТОВ «Агро-Життя»

Таблиця 2.2

Показники аналізу основних засобів підприємства ТОВ «Агро-Життя»

[авторська розробка]

Показники	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019
1	2	3	4	5	6
Показники стану					
Коефіцієнт зносу	8	10	12	15	18
Коефіцієнт придатності	92	90	88	85	82
Показники ефективності відтворення					
Коефіцієнт вибуття	0,14	0,03	0,1	0,31	0,05
Коефіцієнт оновлення	0,12	0,01	0,05	0,13	0,16

Зростання значення коефіцієнту зносу в 2019 році та скорочення коефіцієнта придатності свідчить про уповільнення оновлення технічної бази підприємства. Коефіцієнт вибуття показує, що на кінець 2019 року було виведено 5% основних засобів внаслідок їх повного спрацювання. Коефіцієнт оновлення показує, що на кінець року було введено 16% основних засобів внаслідок їх придбання.

У таблиці 2.3 представлено показники ефективності використання основних засобів підприємства ТОВ «Агро-Життя».

Таблиця 2.3

Показники ефективності використання основних засобів підприємства ТОВ
«Агро-Життя» [авторська розробка]

Показники	2015	2016	2017	2018	2019
Показники ефективності використання основних засобів підприємства					
Фондовіддача	1,49	1,91	2,41	3,78	5,03
Фондомісткість	0,67	0,52	0,41	0,26	0,20
Рентабельність основних засобів, %	14	20	19	8	11

Фондовіддача у 2019 році зросла, що свідчить про зростання обсягу виручки на 1 тис. грн основних засобів, впродовж 2017–2018 рр. цей показник також зростав.

Фондомісткість у 2019 році скоротилась, що свідчить про скорочення використання основних виробничих засобів для випуску продукції вартістю в 1 гривню (рис. 2.2).

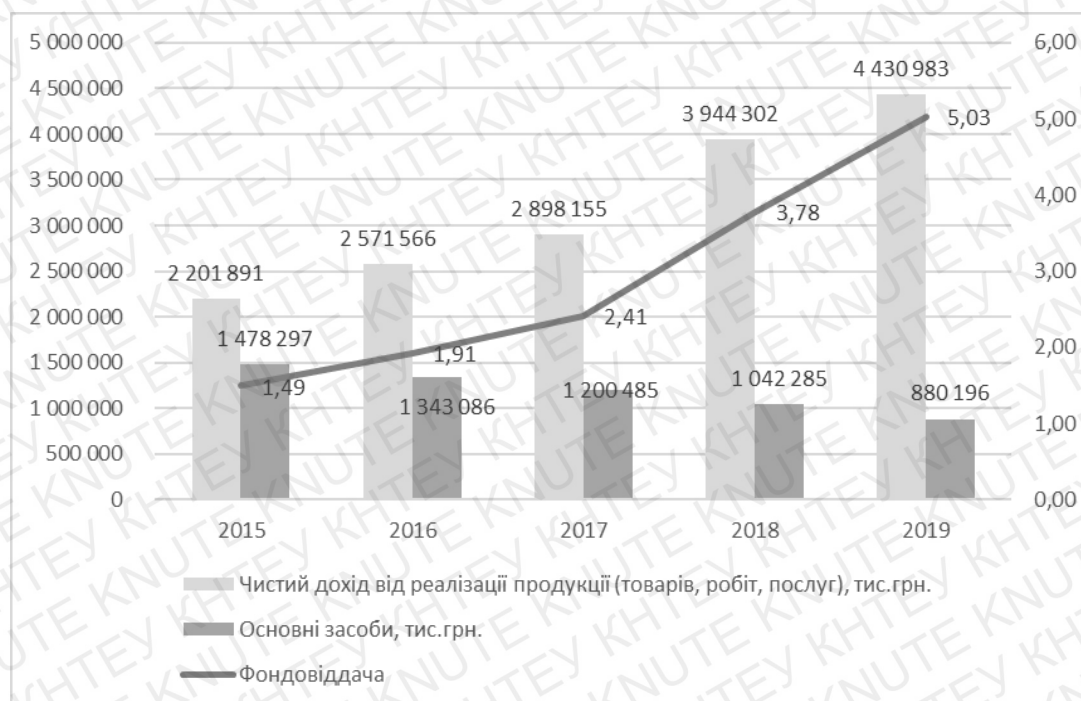

Рис.2.2. Динаміка показника фондовіддачі ТОВ «Агро-Життя»
за 2015–2019 рр. [авторська розробка на основі табл. 2.3]

Позитивним є зростання у 2019 році рентабельності основних засобів (рис. 2.3).

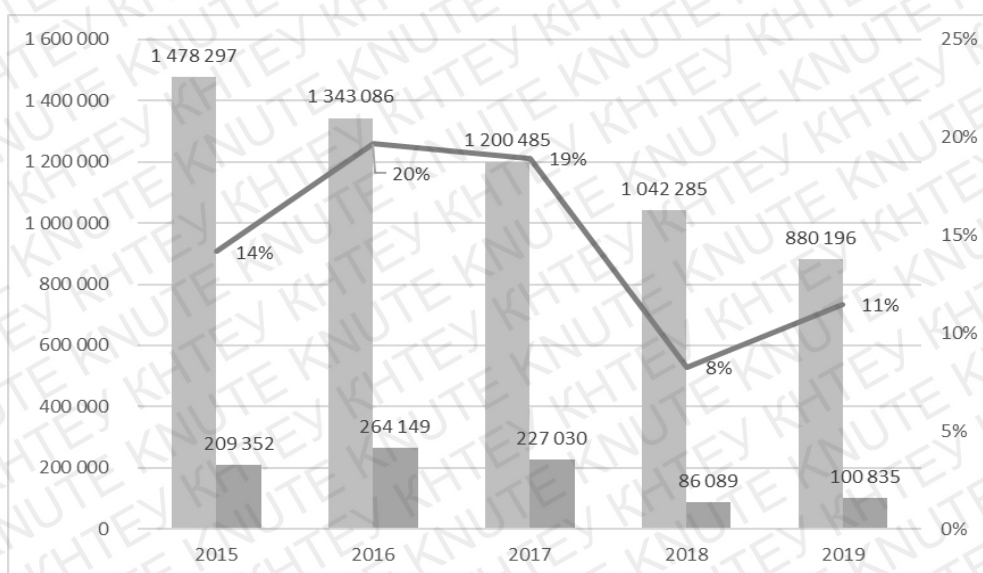

Рис.2.3. Динаміка показника рентабельності основних фондів ТОВ «Агро-Життя» за 2015–2019 рр. [авторська розробка на основі табл. 2.3]

Проведемо оцінку майнового стану та фінансової стійкості діяльності підприємства ТОВ «Агро-Життя» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Джерела фінансування капіталу ТОВ «Агро-Життя» [авторська розробка]

Показник	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	Відхилення 2019/2015, %.
1.Усього капіталу, у т.ч., тис. грн	2087	2045	1868	1991	1872	-10
2.Власний капітал:						
тис. грн	1748	1662	1539	1625	1526	-13
% до капіталу	84	81	82	82	82	-3
3. Позиковий капітал						
тис. грн	340	383	329	366	346	2
% до капіталу	16	19	18	18	18	14
3.1.Довгострокові кредити і позики						
тис. грн	0	0	0	0	0	-
% до капіталу						
3.2.Короткострокові кредити і позики						
тис. грн	0	0	0	0	0	-
% до капіталу						
3.3.Кредиторська заборгованість						
тис. грн	340	383	329	366	346	2
% до капіталу	16	19	18	18	18	14

Як бачимо з табл. 2.4, загальна сума капіталу на кінець звітнього року скоротилась на 10%, порівняно з 2015 роком, що є негативним моментом. Власний капітал займає більшу частку у структурі капіталу, чим позиковий. На кінець 2019 року частка власного капіталу знизилась на 3 в порівнянні із 2015 роком, відповідно зросла частка позикового капіталу. Така зміна незначна, але негативна.

Підприємство не має довгострокових та короткострокових кредитів.

Детальніше аналіз складу та структури кредиторської заборгованості ТОВ «Агро-Життя» представлено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз складу та структури кредиторської заборгованості ТОВ «Агро-Життя» за період 2015–2019 рр. [авторська розробка]

Стаття	31.12.2015		31.12.2016		31.12.2017		31.12.2018		31.12.2019	
	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	120,2	35	149,2	39	85,2	26	113,5	31	101,7	29
Поточні зобов'язання за розрахунками:	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0	
з бюджетом	85,6	25	93,2	24	44,6	14	51,6	14	48,6	14
з позабюджетних платежів	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0	
зі страхування	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0	
з оплати праці	14,5	4	18,3	5	9,6	3	10,3	3	12,7	4
з учасниками	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0	
із внутрішніх розрахунків	114,1	34	117,7	31	185,7	56	186,3	51	178,0	51
Інші поточні зобов'язання	5,3	2	4,8	1	3,9	1	4,3	1	4,9	1
Всього	339,7	100	383,3	100	329,0	100	366,0	100	346,0	100

Як видно з табл. 2.5, кредиторська заборгованість за товари та послуги скоротилась у 2019 році на 11,774 тис. грн. Поточні зобов'язання в цілому скоротились, зокрема з внутрішніх розрахунків на 8,278 тис. грн, а з бюджетом на 3,001 тис. грн.

У цілому слід зазначити, що кредиторська заборгованість підприємства за товари має тенденцію до скорочення, що оцінюється позитивним моментом. Поточні зобов'язання зменшуються, що є позитивним моментом.

Проаналізуємо активи балансу ТОВ «Агро-Життя» (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Аналіз активу балансу ТОВ «Агро-Життя» [авторська розробка]

Показник	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	Відхилення, 2019/2015, %
1. Усього активів, у т.ч., тис. грн	2087	2045	1868	1991	1872	-10
2. Необоротні активи						
тис. грн	1479	1343	1201	1042	880	-40
% до активів	71	66	64	52	47	-34
3. Оборотні активи						
тис. грн	609	702	667	948	991	63
% до активів	29	34	36	48	53	82
3.1. Матеріальні оборотні засоби						
тис. грн	105	98	112	162	178	69
% до оборотного капіталу	17	14	17	17	18	4
3.2. Грошові кошти						
тис. грн	236	315	225	308	286	21
% до оборотного капіталу	39	45	34	32	29	-26
3.3. Дебіторська заборгованість						
тис. грн	268	289	331	479	527	97
% до оборотного капіталу	44	41	50	50	53	21

Станом на кінець 2019 року оборотні активи мають найбільшу частку у загальній сумі активів. Частка оборотних активів у загальній сумі активів збільшилась на 24% в порівнянні з 2015 роком, а частка необоротних активів скоротилась на 24%. Найбільшу питому вагу у структурі оборотних активів має дебіторська заборгованість, найменшу матеріальні оборотні засоби.

Частка матеріальних оборотних засобів у 2019 році порівняно з 2015 роком зросла на 1%, частка грошових коштів зменшилась на 10%, частка дебіторської заборгованості зросла на 9%.

Приведемо оцінку ліквідності і платоспроможності ТОВ «Агро-Життя» в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Оцінка ліквідності підприємства ТОВ «Агро-Життя» [авторська розробка]

Показник	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	Відхилення, 2019/2015,+/-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,69	0,82	0,68	0,84	0,83	0,13
Коефіцієнт проміжної ліквідності	1,48	1,58	1,69	2,15	2,35	0,87
Коефіцієнт покриття	1,79	1,83	2,03	2,59	2,87	1,07

Показник абсолютної ліквідності має достатній рівень на кінець 2019 року. Підприємство здатне на 83% погасити свої короткострокові зобов'язання. Зростання значення показника є позитивним моментом. Показник відповідає нормативному значенню.

Показник проміжної ліквідності має високе значення і зростає, що є позитивно.

Коефіцієнт покриття має високе значення та входить у межі оптимального значення. Відмічена позитивна динаміка росту. Він вимірює загальну ліквідність і показує, що на 1 грн. поточних зобов'язань припадає 2,87 грн поточних активів на кінець 2019 року.

Розрахуємо показники фінансової стійкості ТОВ «Агро-Життя» (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Розрахунок показників фінансової і ринкової стійкості ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр. [авторська розробка]

Показник	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	Відхилення, 2019/2015, +/-
1	2	3	4	5	6	7
Наявність власних оборотних коштів (NWC)	269	318	338	582	645	376,32

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,84	0,81	0,82	0,82	0,82	-0,02
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	0,15	0,19	0,22	0,36	0,42	0,27
Коефіцієнт фінансової залежності	0,16	0,19	0,18	0,18	0,18	0,02

На основі табл. 2.8 зробимо висновки про фінансову стійкість підприємства:

- підприємство має достатньо власних оборотних коштів, їх сума збільшується;
- коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу зріс на 0,27, що оцінюється позитивно;
- коефіцієнт фінансової незалежності вищий за коефіцієнт фінансової залежності, що оцінюється позитивно. Він має тенденцію до зростання, що слід оцінити позитивно – це свідчить про високу фінансову стійкість.

Узагальнюючи висновки, відзначимо, що підприємство є фінансово стійким.

Далі проаналізуємо показники ділової активності ТОВ «Агро-Життя» протягом 2015-2019 рр. (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз показників ділової активності ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.

[авторська розробка]

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення, 2019/2015, +/-
1	2	3	4	5	6	7
Середньорічна вартість активів, тис. грн	2065	2066	1956	1929	1931	-134
Коефіцієнт оборотності активів, разів	1,07	1,24	1,48	2,04	2,29	1

Продовження табл. 2.9

1	2	3	4	5	6	7
Тривалість 1 обороту активів, днів	342	293	246	179	159	-183
Середньорічна вартість запасів, тис. грн	108	101	105	137	170	62
Коефіцієнт оборотності запасів, разів	20,46	25,37	27,72	28,88	26,09	6
Тривалість 1 обороту запасів, днів	18	14	13	13	14	-4
Середньорічна вартість дебіторської заборгованості, тис. грн	253	278	310	405	503	250
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, разів	8,70	9,24	9,36	9,75	8,81	0
Тривалість 1 обороту дебіторської заборгованості, днів	42	40	39	37	41	-1

Тривалість обороту активів, запасів та дебіторської заборгованості скорочується, що свідчить про прискорення оборотності.

Далі проаналізуємо показники рентабельності ТОВ «Агро-Життя» протягом 2015-2019 рр. (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Розрахунок показників рентабельності ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.

[авторська розробка]

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення, 2019/2015, +/-
Рентабельність основних засобів, %	14,16	19,66	18,91	8,26	11,45	-2,71
Рентабельність активів, %	10,03	12,92	12,16	4,32	5,39	-4,64
Рентабельність власного капіталу, %	11,98	15,90	14,75	5,30	6,61	-5,37
Рентабельність діяльності, %	9,51	10,27	7,83	2,18	2,28	-7,23

Як бачимо з табл. 2.10, протягом аналізованого періоду рентабельність

активів скоротилась на 4,64. Це свідчить про неефективне використання активів на підприємстві, про недосконалу політику управління активами та недосконалу платіжну дисципліну на підприємстві. Показник рентабельності діяльності також має динаміку до скорочення, що слід оцінити негативно.

Отже, на основі проведеного аналізу фінансового стану ТОВ «Агро-Життя» можна зробити висновок, про достатню фінансову стійкість підприємства. Протягом аналізованого періоду спостерігається зростання виручки, чистого прибутку. Зростання чистого прибутку вплинуло на покращення показників рентабельності. Показники ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності знаходяться на достатньому рівні.

2.2. Аналіз ефективності міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-життя»

Зовнішньоекономічна діяльність є істотним фактором розвитку національного виробництва. Ефективна зовнішньоекономічна діяльність ТОВ «Агро-Життя» сприяє зміцненню міжнародних зв'язків України, та підвищенню конкурентоспроможності, формуванню раціональної структури зовнішньоторговельних операцій, залученню іноземних інвестицій, сучасному переобладнанню підприємства тощо.

Тому здійснення систематичної оцінки ефективності ЗЕД дає підприємству змогу своєчасно виробити відповідні заходи щодо її покращення.

Завдання зовнішньоторговельної діяльності ТОВ «Агро-Життя» різноманітні – від пошуку закордонних партнерів, організації рекламної роботи до виконання митних формальностей. У зв'язку з цим особливо зростає роль маркетингових, юридичних і фінансових служб.

Здійснення ТОВ «Агро-Життя» зовнішньоторговельної діяльності передбачає імпорт та експорт добрив закордонних виробників. У табл. 2.11 представлено інформацію про ввізне мито за групою товарів «мінеральні добрива».

Таблиця 2.11

Інформація про ввізне мито за групою товарів «мінеральні добрива» [12]

Пільгова ставка	5%-6.5%
Повна ставка	5%-6.5%
Діє	з 01.01.2014

У табл. 2.12 проведемо аналіз доходів від міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.

Таблиця 2.12

Динаміка доходів від міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр., тис. грн [авторська розробка]

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення абс.		Темп приросту, %	
						2019/ 2015	2019/2 018	2019/ 2015	2019/2 018
Доходи, в тому числі	2201	2571	2898	3944	4430	2229	486	101,3	12,3
Імпортна продукція (посівні матеріали)	724	1017	1314	1897	2386	1662	489	229,6	25,8
Добрива – імпорт	986	1066	1168	1435	1649	663	214	67,2	14,9
Добрива – експорт	490	487	415	611	395	-95	-216	-19,4	-35,4

Таким чином, доходи підприємства від міжнародної економічної діяльності формуються в двох напрямках – доходи, отримані від реалізації імпортованих посівних матеріалів, імпортованих добрив та доходи, отримані від експорту добрив. Слід відзначити позитивну динаміку зростання доходів від міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.

У табл. 2.13 показано структуру доходів від міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.

Таблиця 2.13

Структура доходів від міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр. (імпорт + експорт), тис. грн [авторська розробка]

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення абс.		Темп приросту, %	
						2019/ 2015	2019/2 018	2019/ 2015	2019/2 018
Доходи, в тому числі	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Імпортна продукція (посівні матеріали)	32,9	39,5	45,3	48,1	53,9	20,9	5,7	163,6	111,9
Добрива - імпорт	44,8	41,5	40,3	36,4	37,2	-7,6	0,8	83,1	102,3
Добрива – експорт	22,3	19,0	14,3	15,5	8,9	-13,4	-6,6	40,0	57,6

Найбільшу частку в структурі доходів від міжнародної економічної діяльності становлять посівні матеріали – від 33% у 2016 р. до 54% у 2019 р. При цьому імпортовані мінеральні добрива становлять 37-45% у структурі доходів від міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.

Найменшу частку складають експортовані мінеральні добрива: 9-22% в структурі доходів від міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.

Проведемо аналіз ефективності міжнародних операцій ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр. у табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Показники ефективності імпорту ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.

[авторська розробка]

№	Показники/ Роки	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення абс.		Темп приросту, %	
							2019/ 2015	2019/2 018	2019/ 2015	2019/2 018
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Контрактна вартість, тис. грн	1454	1761	2144	3051	3708	2254	657	155,0	21,5
2	Ввізне мито, тис. грн	39	55	73	110	140	101	30	259,0	27,3
3	ПДВ, тис. грн	290	352	428	610	741	451	131	155,5	21,5
4	Витрати на транспортування після кордону, тис. грн	43	52	64	91	111	68	20	158,1	22,0
5	Розвантаження, тис. грн	14	17	21	30	37	23	7	164,3	23,3
6	Сукупні витрати на здійснення імпортової операції, тис. грн.	1840	2237	2730	3892	4737	2897	845	157,4	21,7
7	Виручка від імпорту, тис. грн	2053	2500	2979	3999	4842	2789	843	135,8	21,1
8	Ефект від імпорту	213	263	249	107	105	-108	-2	-50,7	-1,9
9	Коефіцієнт ефективності імпорту	10,25	10,46	8,29	2,62	2,15	-8,1	-0,47	-79,0	-17,9

Слід відзначити динаміку зростання контрактної вартості імпортованих товарів ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.: а саме вона збільшилась на 2 254 тис. грн або на 155% в 2019 році порівняно з 2015 роком. Виручка від імпорту склала у 2019 році 4842 тис. грн, що перевищує показник 2015 року на 2789 тис. грн, або на 136%.

Було розраховано ефект від імпорту. Слід відзначити негативну динаміку скорочення ефекту від імпорту в 2019 році порівняно з 2015 роком на 108 тис. грн або на 50%.

Ця динаміка негативно вплинула і на показник коефіцієнт ефективності імпорту. Він скоротився в 2019 році порівняно з 2015 роком на 8,1 в.п., а в 2019 році порівняно з 2018 роком на 0,47 в.п. Отже, спостерігається стійка динаміка до скорочення показника ефективності імпортованих операцій (рис. 2.4).

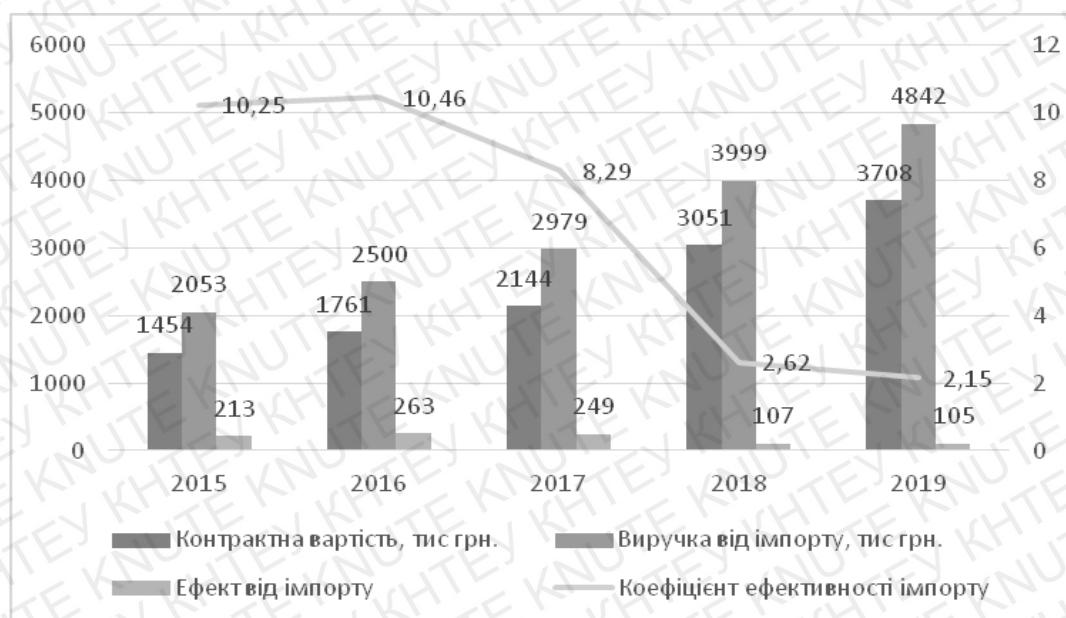

Рис. 2.4. Показники ефективності імпорту ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр. [авторська розробка на основі табл. 2.14]

У табл. 2.15 проведемо аналіз показників ефективності експорту ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.

Таблиця 2.15

Показники ефективності експорту ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.

[авторська розробка]

Показники/ Роки	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення абс.		Темп приросту, %	
						2019/ 2015	2019/ 2018	2019/ 2015	2019/ 2018
Виручка від експорту	588	585	498	733	474	-114	-259	-19,4	-35,3
Собівартість продукції	533	514	459	719	446	-87	-273	-16,3	-38,0
Витрати на навантаження на транспортний засіб	2	2	2	3	2	0	-1	0,0	-33,3
Витрати на доставку до основного перевізника	7	7	6	10	6	-1	-4	-14,3	-40,0
Повна собівартість експортної продукції	542	523	467	732	454	-88	-278	-16,2	-38,0
Ефект експорту	46	62	31	1	20	-26	19	-56,5	1900,0
Коефіцієнт ефективності експорту	8,25	11,52	6,39	0,03	4,10	-4,15	4,07	-50,3	13566,7

Слід відзначити динаміку скорочення собівартості експортованих товарів ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.: а саме вона скоротилась на 87 тис. грн або на 16% в 2019 році порівняно з 2015 роком. Виручка від експорту склала в 2019 році 474 тис. грн., що нижче показника 2015 року на 114 тис. грн, або на 19%.

Повна собівартість експортної продукції склала в 2019 році 454 тис. грн., що нижче показника 2015 року на 88 тис. грн або 16%. У 2019 році порівняно з 2018 роком повна собівартість експортної продукції скоротилась на 278 тис. грн або на 38%.

Було розраховано ефект від експорту. Слід відзначити негативну динаміку скорочення ефекту від експорту в 2019 році порівняно з 2015 роком на 26 тис. грн або на 56%. У 2019 році порівняно з 2018 роком ефект від експорту зріс на 19 тис. грн.

Ця динаміка негативно вплинула і на показник коефіцієнта ефективності імпорту. Він скоротився в 2019 році порівняно з 2015 роком на 4,15 в.п., а в 2019 році порівняно з 2018 роком він зріс на 4,07 в.п. Отже, спостерігається стійка динаміка до скорочення показника ефективності імпортованих операцій (рис. 2.5).

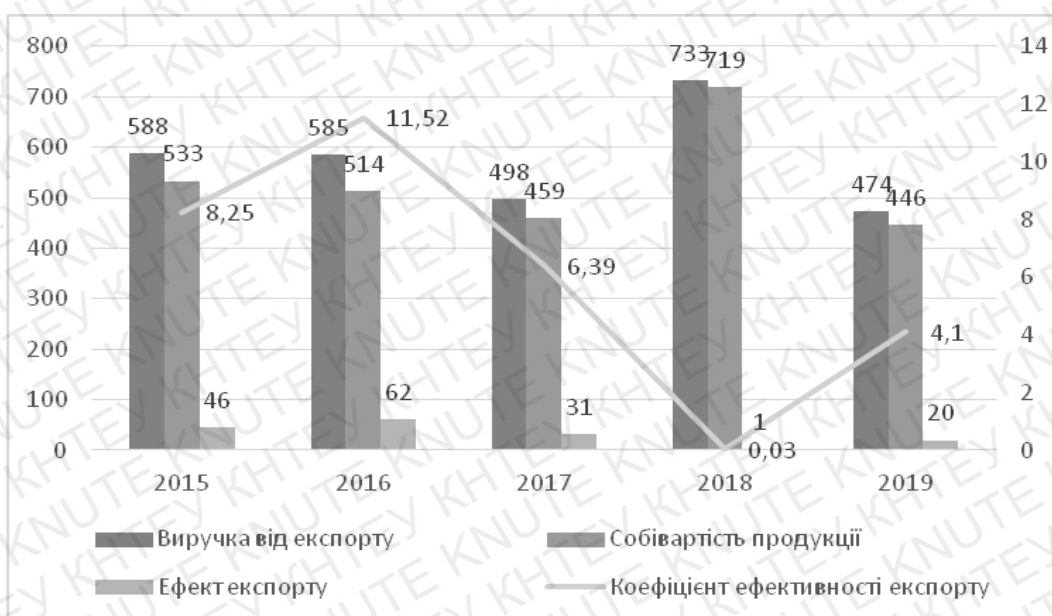

Рис. 2.5. Показники ефективності експорту ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр. [авторська розробка на основі табл. 2.15]

У табл. 2.16 здійснено аналіз рентабельності за валовим прибутком імпортованих та експортованих товарів ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр.

Таблиця 2.16

Аналіз рентабельності імпортованих та експортованих товарів ТОВ «Агро-Життя» за 2015-2019 рр. [авторська розробка]

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення абс.		Темп приросту, %	
						2018	2019	2018	2019
Контрактна вартість, тис. грн	1454	1761	2144	3051	3708	907	657	42	22
Ефект від імпорту	213	263	249	107	105	-142	-2	-57	-2
Рентабельність, %	14,6	14,9	11,6	3,5	2,8	-8,1	-0,7	-69	-19
Виручка від експорту	588	585	498	733	474	235	-259	47	-35
Ефект експорту	46	62	31	1	20	-30	19	-97	1900
Рентабельність, %	7,8	10,6	6,2	0,1	4,2	-6,1	4,1	-97	2999

Таким чином, рентабельність імпортованих товарів дещо знижується, що пояснюється зростанням цін на імпортні товари. Що стосується експорту добрив, то рентабельність підвищується, що є позитивною динамікою.

Проведений у розділі аналіз фінансового стану ТОВ «Агро-Життя» дозволяє зробити висновок про достатню фінансову стійкість підприємства.

Показники ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності знаходяться на достатньому рівні.

Аналіз ефективності міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-життя» показав, що доходи підприємства від міжнародної економічної діяльності формуються в наступних напрямках – доходи, отримані від реалізації імпортованих посівних матеріалів, імпортованих добрив та доходи, отримані від експорту добрив. Найбільша питома вага в структурі доходів від міжнародної економічної діяльності належить посівним матеріалам – від 33% у 2016 р. до 54% у 2019 р.

Розрахунок показників рентабельності міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-життя» дозволяє зробити висновок про скорочення рентабельності імпортованих товарів, що спричинено зростанням цін на імпортні товари.

Таким чином, слід впроваджувати заходи з підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ»

3.1. Напрями підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ»

З метою підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ» пропонується розширювати міжнародні ринки збуту, зокрема до країн ЄС. У структурі доходів підприємства частка експорту добрив від здійснення міжнародної економічної діяльності склала лише 8,9%, при цьому скоротившись в порівнянні з 2018 роком на 6,6%.

Розглянемо можливість експорту добрив ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ» до Федеративної Республіки Німеччини, обґрунтувавши вибір країни, виходячи з наступних положень.

За результатами 2019 року Німеччина посіла 1 місце серед торговельних партнерів України серед країн Європи з питомою вагою 17,31% від загального товарообігу.

У 2019 році обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ФРН зріс на 2,5% і склав близько 9,4 млрд дол. США. При цьому обсяги українського експорту зросли на 6,0% до майже 3,0 млрд дол. США, тоді як обсяги імпорту з ФРН зросли на 0,9%, сягнувши 6,4 млрд дол. США [37].

Оскільки Німеччина є членом Європейського Союзу, торговельні відносини з Україною регулюються законодавством, єдиним для всіх країн-членів. Комплексним договором, який охоплює політичну та економічну співпрацю з Україною, є Угода про асоціацію, яка включає в себе положення щодо Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) між Україною та ЄС.

Тимчасове застосування Угоди розпочалося восени 2014 року, а повноцінно Угода набрала чинності 1 вересня 2017 року.

На сьогодні скасовано мита для 94.7% товарних груп, які експортуються з України. Україна невідкладно скасовує мита для 49.2% промислових товарів; перехідний режим стосується певних мінеральних продуктів, добрив, органічної продукції хімічної промисловості тощо.

В Аналітичному огляді «Як збільшити та диверсифікувати український експорт до Німеччини?» складеного експертами Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit та Kyiv School of Economics в ході побудови гравітаційної моделі було виявлено 262 товарні групи, за якими Україна має виявлені відносні переваги, порівняно з Німеччиною, та за якими оцінено обсяг недоторгованості.

Фокус дослідження – пріоритетні галузі експорту, визначені Експортною стратегією України. Більш того, враховано мету Стратегії – перехід України до експорту наукомісткої інноваційної продукції.

До цих товарів належать і добрива (табл.3.1) [36].

Таблиця 3.1

Перелік перспективних товарних груп українського експорту до Німеччини
(у доларах США) – добрива [36]

Товар	Код товару	Недоторгованість*	Експорт	Потенційний експорт
Азотно-фосфорно-калійні добрива,> 10 кг	310520	792,601	-	792 601

* Гравітаційна модель оцінювалася на даних одного року, отже, вказану недоторгованість можна розуміти як неотриманий прибуток від торгівлі певним товаром за один рік.

Отже, Україна має потенціал до експорту мінеральних добрив на 792 601 тис. дол. США. Тому ринок Німеччини є привабливим для експорту добрив підприємством ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ».

Організувати міжнародну економічну діяльність в Німеччині пропонується шляхом відкриття представництва в м. Берлін.

У табл. 3.2 визначимо інвестиційні витрати на відкриття офісу в Німеччині.

Таблиця 3.2

Інвестиційні витрати на відкриття представництва в Німеччині, тис. грн
(1 євро = 33 грн) [39]

№	Стаття витрат	Тис. євро	Тис. грн
1	Реєстрація компанії	3	99
2	Послуги ріелтора, пошук приміщення	1	33
3	Придбання меблів та техніки для співробітників (4 співробітники)	8	264
4	Послуги рекрутингу, пошук персоналу	2	66
	Всього	14	462

Таким чином, максимальну частку в структурі витрат займають витрати на придбання техніки та меблів для офісу – 8 тис. євро.

У табл. 3.3 приведемо інформацію про фонд оплати працівників німецького представництва.

Таблиця 3.3

Фонд оплати праці співробітників представництва в Німеччині, тис. грн
(1 євро = 33 грн) [39]

№	Співробітник	Заробітна плата із податками в місяць, тис.	
		євро	грн
1	Директор представництва	4,5	149
2	Менеджер з продажів	3,0	99
3	Логіст	3,0	99
	Всього витрати на рік	126	4158

Таким чином, витрати на оплату праці по представництву складуть 126 тис. євро в рік.

У табл. 3.4 представлено інформацію про поточні витрати на утримання офісу в Берліні.

Поточні витрати на утримання офісу становлять 82,50 тис. грн в місяць або 990,0 тис. грн на рік.

Як вже згадувалось, українські підприємства мають великий потенціал для збуту добрив на німецькому ринку. ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ» планує реалізувати добрива виробництва компанії Ostchem Holding AG. Вона

об'єднує, зокрема, ПАТ «Азот», ПАТ «Рівнеазот», ПАТ «Севєродонецьке об'єднання Азот» та інші підприємства хімічної промисловості.

Таблиця 3.4

Поточні витрати на утримання офісу в Берліні, тис. грн (1 євро = 33 грн) [38]

№	Стаття витрат	Витрати в місяць, тис. євро	Витрати в місяць, тис. грн
1	Оренда офісу	1,5	49,5
2	Витрати на комунальні послуги	0,5	16,5
3	Інтернет, комунікації	0,2	6,6
4	Інші витрати на утримання офісу (паливо, витрати на відрядження)	0,3	9,9
	Всього витрати на рік	30	990

Публічне акціонерне товариство «Рівнеазот» – лідер із виробництва мінеральних добрив у західній Україні. Продукція «Рівнеазоту» відома не лише в Україні, а й експортується у більш ніж 40 країн світу (країни ЄС, в тому числі Німеччина, Африки, Азії, СНД) [38].

Обґрунтуємо ціну, за якою ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ» реалізуватиме добрива українського виробництва, зокрема ПАТ «Рівнеазот» на ринку Німеччини. При цьому важливим є врахування наступних факторів.

На сьогодні ціни на мінеральні добрива визначають два фактори: з одного боку, наслідки пандемії Covid 19, а з іншого – формування цін на енергоносії. Коронавірус набуває подальшого поширення по всьому світу, тому вплив пандемії на глобальну економічну діяльність – тобто на пропозицію робочої сили, виробництво, логістику та попит – може знову помітно посилитися [39].

Динаміку цін на добрива на ринку цін Німеччини приведено на рис.3.1.

Станом на 01.09.2020 року середня ціна за 1 тону добрив становила 260 євро. Але враховуючи нестійку динаміку щодо формування цін на добрива в умовах пандемії ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ» не планує продавати добрива по даній ціні, оскільки дані тенденції тимчасові. В розрахунках будемо використовувати ціну 300 євро за 1 тону добрив.

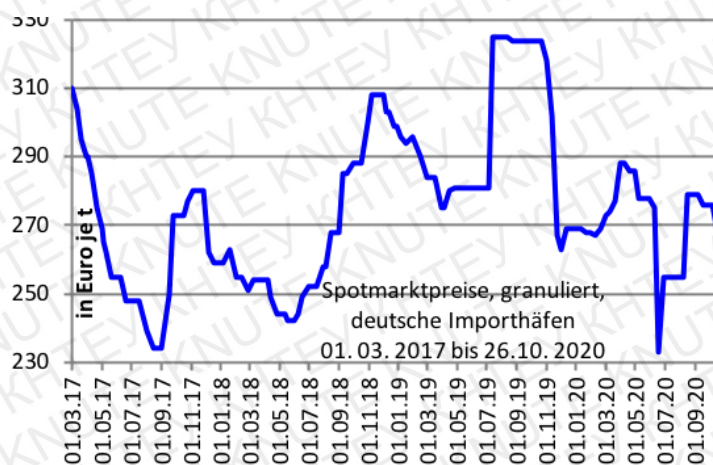

Рис. 3.1. Динаміка цін на добрива на ринку цін Німеччини, євро / 1 т. [39]

Визначимо закупівельну ціну для добрива, що планується продавати на ринку Німеччини. Середня ціна на добривав Україні становить 7 500 грн / 1 т. При закупівлі у виробника ціна становить 6 500 / 1 т. [40].

Використовуючи дані про ціну реалізації та собівартість однієї тони добрив, складемо план продажів представництва підприємства в Німеччині на 2021-2023 рр.

Таблиця 3.5

План продажів представництва підприємства ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ» в Німеччині на 2021-2023 рр. [авторська розробка]

№	Показник	2021	2022	2023
1	Обсяг продажів, тон	1500	1700	1900
2	Ціна продажу на ринку Німеччини, тис. грн / 1 т.	10,05	10,05	10,05
3	Виручка від реалізації, тис. грн	15075	17085	19095
4	Собівартість, тис. грн / 1 т.	6,50	6,50	6,50
5	Собівартість, тис. грн	9750	11050	12350
6	Валовий прибуток, тис. грн	5325	6035	6745

Планується щорічне зростання доходів представництва. Так, у 2021 р. планується реалізувати 1500 т., у 2022 р. – 1700 т., а в 2023 році – 1900 т. При цьому прогностний валовий прибуток складе у 2021 р. 5,325 млн грн, у 2022 р. – 6,035 млн грн, у 2023 році – 6,745 млн грн.

У наступному підрозділі здійснимо прогностну оцінку ефективності запропонованих заходів для ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ».

3.2. Прогнозна оцінка ефективності запропонованих заходів для ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ»

У табл. 3.6 представлено прогнозний звіт про фінансові результати за проектом «Відкриття представництва в Німеччині».

Таблиця 3.6

Прогнозний звіт про фінансові результати по проекту «Відкриття представництва в Німеччині», тис. грн [авторська розробка]

№	Показник	2021	2022	2023
1	Виручка від реалізації, тис. грн	15075	17085	19095
2	Собівартість, тис. грн	9750	11050	12350
3	Валовий прибуток, тис. грн	5325	6035	6745
4	Витрати на оплату праці, тис. грн	4158	4158	4158
5	Поточні операційні витрати, тис. грн	990	990	990
6	Чистий прибуток, тис. грн	177	887	1597

Таким чином, у 2021 році планується отримати прибуток в розмірі 177 тис грн.

Оцінимо інвестиційну привабливість проекту в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Оцінка інвестиційної привабливості проекту «Відкриття представництва в Німеччині» [авторська розробка]

Показник	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5
Період	0	1	2	3
<i>Реалістичний сценарій</i>				
Чистий грошовий потік		177	887	1597
Інвестиційні витрати	-462			
Коефіцієнт дисконтування (10%)	1	0,909	0,826	0,751
Чистий приведений дохід	-462	161	733	1200
NPV	1632			
Індекс дохідності		3,53		
Періоду окупності		0,66		
<i>Оптимістичний сценарій +20%</i>				
Чистий грошовий потік		212	1064	1916
Інвестиційні витрати	-462			
Коефіцієнт дисконтування (10%)	1	0,909	0,826	0,751
Чистий приведений дохід	-462	193	880	1440

Продовження табл. 3.7

1	2	3	4	5
NPV	2051			
Індекс дохідності		4,44		
Періоду окупності		0,55		
<i>Песимістичний сценарій -20%</i>				
Чистий грошовий потік		142	710	1278
Інвестиційні витрати	-462			
Коефіцієнт дисконтування (10%)	1	0,909	0,826	0,751
Чистий приведений дохід	-462	129	586	960
NPV	1213			
Індекс дохідності		2,63		
Періоду окупності		0,83		

Для більш зручної аналітики зведемо показники інвестиційної привабливості проекту «Відкриття представництва в Німеччині» за трьома сценаріями в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Показники інвестиційної привабливості проекту «Відкриття представництва в Німеччині» за трьома сценаріями [авторська розробка]

Показник	Реалістичний сценарій	Оптимістичний сценарій +20%	Песимістичний сценарій -20%
NPV, тис. грн	1632	2051	1213
Індекс дохідності	3,53	4,44	2,63
Періоду окупності, років	0,66	0,55	0,83

Отже, проведені розрахунки свідчать про високу привабливість проекту.

Оцінимо вплив проекту на діяльність підприємства ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ».

Припустимо, що обсяги діяльності підприємства за теперішніми напрямками діяльності зростатимуть в середньому щороку на 10%, як свідчить динаміка показників за 2019 в порівнянні з 2018 роком (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Вплив проекту на результати діяльності підприємства ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ»
у 2021-2023 рр., тис. грн [авторська розробка]

Показник	2018	2019	2021	2022	2023	2023/2019, +/-
1	2	3	4	5	6	7
Доходи, в тому числі	3944	4430	19948	22445	24991	20561
Імпортна продукція (посівні матеріали)	1897	2386	2625*	2887	3176	790
Добрива – імпорт	1435	1649	1814*	1995	2195	546
Добрива – експорт Інші країни	611	395	435*	478	526	131
Добрива – експорт Німеччина			15075	17085	19095	19095
Собівартість	3142	3462	3808	4189	4608	1146
Собівартість товарів представництва			9750	11050	12350	12350
Валовий прибуток	802	968	6390	7206	8033	7065
Адміністративні витрати	103	124	124	124	124	0
Витрати на збут	281	350	350	350	350	0
Інші операційні витрати	311	370	370	370	370	0
Витрати представництво в Німеччині			5148	5148	5148	5148
Фінансовий результат від операційної діяльності	104	122	398	1214	2041	1919
Чистий прибуток – ефект міжнародної економічної діяльності	86	100	326	996	1674	1574

*2386*1,1=2625 тис. грн; 1649*1,1=1814 тис. грн; 395*1,1=435 тис. грн

Проект підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ» чинитиме позитивний вплив на діяльність підприємства, зокрема підвищиться доходи від реалізації та фінансові результати діяльності підприємства.

Розрахунок прогнозних показників рентабельності підприємства приведено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

Розрахунок прогнозних показників рентабельності підприємства ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ» внаслідок впровадження проекту підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності [авторська розробка]

Показник	2018	2019	2021	2022	2023	2023/2019, +/-
Власний капітал, тис. грн	1625	1526	1852	2848	4521	2996
Рентабельність власного капіталу, %	5,3	6,61	18	35	37	-6
Рентабельність діяльності, %	2,18	2,28	1,6	4,4	6,7	-2

Унаслідок впровадження проекту планується зростання обсягів виплати дивідендів та підвищення показників рентабельності. Таким чином, проект планується до впровадження.

Напрямок підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ» є розширення міжнародних ринків збуту продукції підприємства.

Відповідно до Аналітичного огляду, складеного експертами Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit та Kyiv School of Economics, було виявлено 262 товарні групи, за якими Україна має виявлені відносні переваги, порівняно з Німеччиною, та за якими оцінено обсяг недоторгованості. До таких товарів віднесені й добрива.

Пропонується відкриття представництва в м. Берлін. Розрахунки свідчать про позитивний вплив на діяльність підприємства: доходи від реалізації та фінансові результати діяльності підприємства зростають. Внаслідок впровадження проекту також планується зростання обсягів виплати дивідендів та підвищення показників рентабельності. Отже, проект рекомендовано до впровадження.

ВИСНОВКИ

На основі дослідження, проведеного у дипломній роботі, слід зробити наступні висновки.

У першій частині проведено дослідження стану міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу України. Внесок малого бізнесу у сукупну продуктивність факторів виробництва національної економіки, створення додаткових робочих місць і поширення соціальної рівності відбувається в силу вибору його технологій.

Присутність підприємств малого бізнесу на зовнішніх ринках є невисокою. У 2015–2017 роках на підприємства малого бізнесу припадало 8% загального обсягу українського експорту, а в 2018 році показник скоротився до 6%, половина обсягу припадає на середні підприємства.

Розвитку міжнародної економічної діяльності малих підприємств України перешкоджають регуляторний тиск, корупція та недостатній рівень попиту на товари та послуги. Також стримують міжнародну економічну діяльність малих підприємств наступні фактори: економія масштабу ефективності малих підприємств менша, ніж великих; частка малого бізнесу в експорті товарів удвічі менша за частку сектору у ВВП; низький рівень їх інноваційності; брак фінансових ресурсів.

Система регулювання міжнародної економічної діяльності підприємств малого бізнесу України є має 6 рівнів, яка включає: загальнодержавний – Верховна рада, Президент, Кабінет Міністрів; координаційний – Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство фінансів, Державна фіскальна служба, Національний банк України, Державний комітет стандартизації, Державна служба інтелектуальної власності; галузевий – міністерства і відомства окремих галузей економіки; територіальний – регіональні, місцеві органи влади; спеціалізовані функціональні установи; недержавні органи управління економікою, які діють на основі статутних документів.

Другу частину роботи присвячено оцінці ефективності міжнародної економічної діяльності підприємства ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ».

Основним видом діяльності ТОВ «Агро-Життя» є реалізація засобів захисту рослин, посівного матеріалу та добрива для сільськогосподарських виробників. Проведений аналіз фінансового стану ТОВ «Агро-Життя» свідчить про достатню фінансову стійкість підприємства. Протягом аналізованого періоду спостерігається зростання виручки, чистого прибутку. Зростання чистого прибутку вплинуло на покращення показників рентабельності.

Доходи підприємства від міжнародної економічної діяльності – це доходи, отримані від реалізації імпортованих посівних матеріалів та добрив, і доходи, отримані від експорту добрив. Найбільшу частку в структурі доходів від міжнародної економічної діяльності становлять посівні матеріали – від 33% у 2016 р. до 54% у 2019 р.

Показники рентабельності міжнародної економічної діяльності ТОВ «Агро-життя» свідчать про скорочення рентабельності імпортованих товарів, що спричинено зростанням цін на імпортні товари. Це обумовлює необхідність впровадження заходів з підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності підприємства.

У третій частині роботи розроблено напрями підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності підприємства.

Як напрямок підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності підприємства розглянуто розширення міжнародного ринку збуту шляхом відкриття представництва в м. Берлін.

Розрахунки показали, що проект чинитиме позитивний вплив на діяльність підприємства: підвищаться доходи від реалізації та фінансові результати діяльності підприємства. Внаслідок впровадження проекту також планується зростання обсягів виплати дивідендів та підвищення показників рентабельності. Отже, проект рекомендовано до впровадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бегун А. В. Моделювання процесу оцінки ефективності підприємств малого та середнього бізнесу / А. В. Бегун, Ю. В. Ігнатова, Н. В. Рудик, Н. В. Даценко // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – 2017. – № 93. – С. 91–110.
2. Бобиль В. В. Оподаткування малого бізнесу: нормативно-організаційний аспект / В. В. Бобиль, О. А. Топоркова // Review of transport economics and management : збірник наукових праць ; Дніпров. нац. ун-т залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна ; редкол. : Л. С. Головкова, В. В. Бобиль, Л. О. Жилінська. – Дніпро, 2019. – Вип. 1 (17). – С. 35–47.
3. Борзенкова О. Д. Податкове стимулювання малого бізнесу в Україні в контексті податкових реформ / О. Д. Борзенкова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 12. – С. 166–172.
4. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. – К. : Знання, КОО, 2008. – 302 с.
5. Варналій З. Фіскальна політика та її вплив на розвиток малого і середнього бізнесу в Україні / З. Варналій // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2018. – № 5. – С. 28–51.
6. Васильців Т. Г. Удосконалення інституційного середовища розвитку малого бізнесу в малих містах / Т. Г. Васильців // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 3. – С. 184–190.
7. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 30.10.2020).
8. Корогод І. В. Генезис і сутнісна характеристика бізнесу в контексті економічних учень / І. В. Корогод // Економіка і регіон. – 2012. – № 2. – С. 57–62.

9. Куклінова Т. В. Ефективність фінансового стимулювання малого та середнього бізнесу / Т. В. Куклінова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – № 4(1). – С. 112–115.

10. Левшук А. А. Методологія оцінювання тіньової діяльності суб'єктів малого бізнесу / А. А. Левшук // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2019. – № 2. – С. 154–172.

11. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / С. В. Бестужева. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 268 с.

12. Митний Кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 30.10.2020).

13. Михайлів Г. В. Фінансова підтримка розвитку малого та середнього бізнесу в Україні / Г. В. Михайлів // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2019. – Вип. 15(1). – С. 87–94.

14. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / С. В. Бестужева. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 268 с.

15. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 30.10.2020).

16. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 30.10.2020).

17. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення: 30.10.2020).

18. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 30.10.2020).

19. Про Митний тариф України : Закон України від 19.09.2013 № 584-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584-18#Text> (дата звернення: 30.10.2020).

20. Про підприємництво : Закон України від 07.02.1991 № 698-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (дата звернення: 30.10.2020).

21. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.10.2020).

22. Сафонова В. Є. Кредитування підприємств малого та середнього бізнесу в Україні: проблеми та перспективи / В. Є. Сафонова, А. І. Грушина // Наукові праці МАУП. Економічні науки. – 2018. – Вип. 1. – С. 5–11.

23. Сирополіс Н. Управление малым бизнесом. Управление малым бизнесом. Small business management : Руководство для предпринимателей / Н. Сирополіс ; пер. с англ. – М. : ИД «Дело», 1997. – 672 с.

24. Соломніков І. В. Чинники забезпечення міжнародної конкурентоспроможності українських підприємств малого і середнього бізнесу / І. В. Соломніков // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2019. – № 68. – С. 59–65.

25. Стасюк О. М. Теоретичне обґрунтування економічної сутності малого бізнесу та його критеріїв / О. М. Стасюк // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – № 5. – С. 11–16.

26. Талан Г. О. Організаційно-економічне забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу в системі регуляторної політики України : дис. ... канд. наук з держ. управ : 08.00.03 / Г. О. Талан ; Донецький державний університет управління. – Донецьк, 2014. – 199 с.

27. Федулова Л. Концептуальна модель інноваційної стратегії України / Л. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 1. – С. 87–100.

28. Хмелюк А. Розвиток малого бізнесу в Україні як фактор становлення соціально орієнтованої економіки: нормативний та обліковий аспект / А. Хмелюк // Економічний аналіз. – 2019. – Т. 29(3). – С. 116–123.

29. Швець Н. В. Малий бізнес в Україні: аналіз стану та тенденції / Н. В. Швець, А. В. Ізюмська // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2020. – № 2. – С. 108–117.

30. Яворська Т. І. Малий бізнес у сільському господарстві: теорія і практика : монографія / Т. І. Яворська. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 405 с.

31. Огляд малого і середнього підприємництва в Україні. Фокус на європейській інтеграції. Офіс розвитку малого і середнього підприємництва, Офіс ефективного регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sme.gov.ua/analitychni-materialy/> (дата звернення: 02.11.2020).

32. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> (дата звернення: 02.11.2020).

33. Про захист іноземних інвестицій на Україні : Закон України від 10.09.1991 № 1540-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12#Text> (дата звернення: 02.11.2020).

34. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.11.2020).

35. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 № 4002-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text> (дата звернення: 02.11.2020).

36. Аналітичний огляд «Як збільшити та диверсифікувати український експорт до Німеччини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kse.ua/wp-content/uploads/2019/09/KSE-Trade_Intesifying-UA-exports-to-Germany.pdf (дата звернення: 02.11.2020).

37. Торговельно-економічне співробітництво Німеччина – Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://germany.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo> (дата звернення: 02.11.2020).

38. Публічне акціонерне товариство «Рівнеазот» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.azot.rv.ua/> (дата звернення: 02.11.2020).

39. Düngerpreise bleiben weiter niedrig. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.agrarheute.com/markt/duengemittel/duengerpreise-bleiben-niedrig-574357> (дата звернення: 02.11.2020).

40. Ціни на добрива в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agroantal.com.ua/mineralnye-udobrenija> (дата звернення: 02.11.2020).

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «АГРО-ЖИТТЯ», грн.

Актив	Код	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019
	рядка					
1	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	1000	232	211	183	150	115
первісна вартість	1001	247	232	211	183	150
накопичена амортизація	1002	15	21	28	33	35
Незавершені капітальні інвестиції	1005					
Основні засоби	1010	1 478 297	1 343 086	1 200 485	1 042 285	880 196
первісна вартість	1011	1 600 000	1 478 297	1 343 086	1 200 485	1 042 285
знос	1012	121 703	135 211	142 601	158 200	162 089
Інвестиційна нерухомість	1015					
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016					
знос інвестиційної нерухомості	1017					
Довгострокові біологічні активи	1020					
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021					
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022					
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030					
інші фінансові інвестиції	1035					
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040					
Відстрочені податкові активи	1045					
Інші необоротні активи	1090					
Усього за розділом I	1095	1 478 529	1 343 297	1 200 668	1 042 435	880 311
II. Оборотні активи						
Запаси	1100					
у тому числі: Виробничі запаси	1101					
Незавершене виробництво	1102					
Готова продукція	1103					
Товари	1104	105 203	97 528	111 585	161 610	178 069
Поточні біологічні активи	1110					
Дебіторська заборгованість	1125	267 895	288 888	330 528	478 706	527 459

за продукцію, товари, роботи, послуги						
Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
за виданими авансами	1130					
з бюджетом	1135					
у тому числі з податку на прибуток	1136					
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145					
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155					
Поточні фінансові інвестиції	1160					
Гроші та їх еквіваленти	1165					
у тому числі: Готівка	1166					
Рахунки в банках	1167	235 612	315 208	224 896	307 986	285 745
Витрати майбутніх періодів	1170					
Інші оборотні активи	1190					
Усього за розділом II	1195	608 710	701 624	667 009	948 302	991 273
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200					
Б А Л А Н С	1300	2 087 239	2 044 921	1 867 677	1 990 737	1 871 584
Пасив	Код	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019
	рядка					
1	2	3				
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Капітал у дооцінках	1405					
Додатковий капітал	1410					
Резервний капітал	1415					
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	247 512	161 661	38 691	124 780	25 615
Неоплачений капітал	1425					
Вилучений капітал	1430					
Усього за розділом I	1495	1 747 512	1 661 661	1 538 691	1 624 780	1 525 615
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Відстрочені податкові зобов'язання	1500					
Довгострокові кредити банків	1510					
Інші довгострокові зобов'язання	1515					
Довгострокові забезпечення	1520					
Цільове фінансування	1525					

Усього за розділом II	1595					
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	1600					
Поточна кредиторська заборгованість за:						
довгостроковими зобов'язаннями	1610					
товари, роботи, послуги	1615	120 192	149 207	85 207	113 511	101 737
розрахунками з бюджетом	1620	85612	93 207	44 603	51603	48602
у тому числі з податку на прибуток	1621					
розрахунками зі страхування	1625					
розрахунками з оплати праці	1630	14502	18 302	9612	10307	12 728
одержаними авансами	1635	114 109	117 737	185 708	186 286	178 008
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645					
Поточні забезпечення	1660					
Доходи майбутніх періодів	1665					
Інші поточні зобов'язання	1690	5 312	4 807	3 856	4 250	4 893
Усього за розділом III	1695	339 727	383 260	328 986	365 957	345 968
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700					
Б А Л А Н С	1900	2 087 239	2 044 921	1 867 677	1 990 737	1 871 583

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), грн.

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 201 891	2 571 566	2 898 155	3 944 302	4 430 983
Чисті зароблені страхові премії	2010					
Премії підписані, валова сума	2011					
Премії, передані у перестраховання	2012					
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013					
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014					
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 656 734	1 896 379	2 169 721	3 142 428	3 462 458
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070					
Валовий:						
прибуток	2090	545 157	675 187	728 434	801 874	968 525
збиток	2095					
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105					
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110					
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111					
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112					
Інші операційні доходи	2120					
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121					
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122					
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123					
Адміністративні витрати	2130	65 080	65 939	68 017	103 656	124 515
Витрати на збут	2150	132 113	154 294	173 889	281 658	350 859
Інші операційні витрати	2180	92 656	132 821	209 662	311 572	370 181
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181					
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182					
Фінансовий результат від операційної діяльності:						
прибуток	2190	255 308	322 133	276 866	104 987	122 969
збиток	2195					
Дохід від участі в капіталі	2200					
Інші фінансові доходи	2220					

Інші доходи	2240					
Дохід від благодійної допомоги	2241					
Фінансові витрати	2250					
Втрати від участі в капіталі	2255					
Інші витрати	2270					
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275					
Фінансовий результат до оподаткування:		255 308	322 133	276 866	104 987	122 969
прибуток	2290					
збиток	2295					
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	45 955	57 984	49 836	18 898	22 134
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305					
Чистий фінансовий результат:		209 352	264 149	227 030	86 089	100 835
прибуток	2350					
збиток	2355					

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400					
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405					
Накопичені курсові різниці	2410					
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415					
Інший сукупний дохід	2445					
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450					
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455					
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460					
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	209 352	264 149	227 030	86 089	100 835

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
Матеріальні затрати	2500	1 749 390	2 029 200	2 379 383	3 454 000	3 832 639
Витрати на оплату праці	2505	53 344	54 048	55 752	84 964	102 062
Відрахування на соціальні заходи	2510	11 736	11 891	12 265	18 692	22 454
Амортизація	2515	557	421	292	284	175
Інші операційні витрати	2520	131 556	153 873	173 597	281 374	350 684
Разом	2550	1 946 583	2 249 433	2 621 289	3 839 315	4 308 014

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
Середньорічна кількість простих акцій	2600					
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605					
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610					
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615					
Дивіденди на одну просту акцію	2650					